

ARAZİ KULLANIM PLANLAMASI

- ön koşul \implies kavramsal uzlaşma
niçin planlama? \implies toplumsal-ekonomik-
hukuksal gerekçe
- plan kapsam çerçevesi
- plan yapımında yetkiler
- planın ilkesel doğrultuları ve somut koşulları
- plan yöntem ve araçları
- Yönerge taslağı “amaç/kapsam/aşamalar”

Mahir GÜRBÜZ

TEMA Danışmanı

temel kavramlar...

Toprak : Mineral ve organik maddelerin parçalanarak ayrışması sonucu oluşan, yeryüzünü ince bir tabaka olarak kapsayan **CANLI** ve **DOĞAL** kaynak
“değeri ölçülemez doğal varlık”

Arazi : Toprak, iklim, topografya, ana materyal ve canlıların değişik oranda etkisi altında bulunan yer yüzü parçası
“toprağın **TOPLUMSALLAŞMIŞ + EKONOMİKLEŞMİŞ FORMU**”

Amaç : Rasyonel arazi kullanımı ve arazi kullanılırken toprağın üretkenliğinin sürdürülmesi ve korunması

niçin planlama?

- toplumsal ve ekonomik gerekçe:

- “artırılmayan kaynak! Bir avuç toprak!”
- yitirilen ve bozulan kaynak \Rightarrow arazi ve toprak!
- artan toplumsal ve ekonomik talep \Rightarrow kısıtlı toprak!

- hukuksal gerekçe

- Anayasa 44-45 : Devlet toprağı korur, geliştirir, kaybedilmesini önler.
- 5403 1 : Toprak korunmalı, geliştirilmeli ve planlı kullanılmalı.
- 5403 9 : Arazi kullanımında toprağın korunması için planlama yapılmalı
- 5403 10:Toprağın ve çevrenin bozulmasının önlenmesi ve sürdürülebilirlik için rasyonel arazi kullanım planları yapılır.

planlamanın kapsam çerçevesi nedir ?

• Kanun 10 : Arazi Kullanım Planlaması:

- ülkesel ve bölgesel planlamalara temel oluşturacaktır.
- diğer fiziki planlamalara veri teşkil edecektir.
- toprak veri tabanı ve su potansiyeli temelinde ve sürdürülebilirlik ilkesi doğrultusunda uygun arazi kullanımları belirlenecektir.
- planlarda “yerel, bölgesel ve ülkesel ölçekte:

tarım arazileri
mera arazileri
orman arazileri
özel kanun arazileri
yerleşim alanları
alt yapı alanları
diğer alanlar

belirlenecektir.

- kısıt : tarım arazileri, istisnalar dışında amacı haricinde kullanılmayacaktır.

-bu planlamayı kim yapacak?
kim uygulayacak?

Kanun 10:
Yönetmelik 9:



Devlet, Gıda Tarım ve Hayvancılık
Bakanlığı
ve İl Valilikleri



-planlamanın düzeyi ve gücü nedir?

en üst düzeyde plan,
tüm planların uyması gereken temel koşul

-plan ölçeği nedir?



yerel, bölgesel, ülkesel

plan yapılırken neler gözetilecektir?

ilkeler



ulusal kalkınma stratejileri,
sektörel gelişim potansiyeli
demografik yapı
sürdürülebilir kalkınma/YAŞAM

Kanun 10:
Yönetmelik 9:

toprak etüdü
toprak analizi
toprak veri tabanı
sınıflama
toprak haritaları

koşullar



bunlarla

- toprağın niteliği, arazinin
yeteneği +
- su potansiyeli

yöntem ve araçlar :

Yönetmelik ve toprak-su potansiyeli belirleme



- uluslararası geçerli kriter ve standartlar
- gözlemlili/yoklamalı toprak etütleri,
- ayrıntılı/detaylı toprak haritaları
- topografik haritalar
- standart kadastral haritalar
- uydu görüntüleri
- hava fotoğrafları

karşılaştırma ve eşleştirme süreci



saptanan niteliklerle/kullanım taleplerinin eşlenmesi
en çok eşlenenden-en aza sıralama yapılması
ve bu sıralamanın sosyo-ekonomik koşullarda yeniden değerlendirilmesi

planlama süreci ve Yönerge taslağı

- amaç tanımı : plan tasarımına ilişkin

- İlkeler
- hukuksal dayanaklar
- yetki tanımları
- yöntem ve teknikler
- arazi kullanım teknikleri
- eşleştirme

süreçlerine ilişkin kural ve yöntemler.

- kapsam tanımı

amaç, nitelik, çerçeve açıklaması,
yöntem ve kuralların tanımı,
teknik ve araçların açıklanması,
kullanıcı sektör ve süreçlerin tanımlanması,
en uygun kullanımların tartışılması
karşılaştırma-eşleştirme ve plan tasarımı

- dayanak : 5403 10.madde, Yönetmelik 9.madde
- tanımlar : kavram ve terimlerde uzlaşma gereği
- planlama ilkelerinin açıklanması (plan tasarımcıları için)
- planlama kapsam çerçevesinin sırayla tanımlanması

• İlkeler :

- Çevre öncelikli sürdürülebilir gelişme
- Bilimsel-teknolojik-hukuksal Yöntem ve araçlar
- Kademeli birliktelik yaklaşımı
- Tüm planların temeli olmalı özelliği, bağlayıcılık, yönlendiricilik
- Demokratik katılımçılık-çoğulcu yaklaşım
- Güncelleştirilmiş veri tabanı ile kaynak tarımı
- Toprak potansiyeli yanında-su potansiyeli
- Ulusal kalkınma stratejileri, sektörel gelişim, nüfus değişimi
- Arazi kullanacak süreçlerin taleplerinin saptanması
- Taleplerle, toprak-su potansiyelinin eşleştirilmesi
- En uygun arazi kullanım biçiminin oluşturulması
- Tarım, orman, mera, yerleşme, sanayi turizmi, alt yapı, enerji, ulaştırma ve benzeri sektör ve süreçleri bağlayıcı düzenleme

- aşamalar :

- kamu sorumluları+kamu talebi+tarım üreticileri+sanayi-ticaret-hizmet kesimi meslek disiplinleriyle -> çoğulculuk

- Yöreye özel ve makro ölçekli arazi kullanımı amaç ve hedefleri
- Kamu olanağıyla “sosyo-ekonomik yapı ve toprak-su potansiyeli” envanteri
- Arazi kullanım biçimindeki değişiklik talepleri
- Bu durum saptamasının analiziyle, arazi kullanımını etkileyen sorun tanımlamaları ve uyumsuzluklar
- Çözülmesi gereken sorunlar için, önceliklerin belirlenmesi ve çözüme ilişkin amaç ve hedef tanımlamaları
- Durumla-kullanım taleplerinin ön değerlendirmesi
- Ön raporlar -> durum-kullanım talebi eşleşmesi için alternatif tartışması
- Bakanlık onayı sonrası -> rol ve fonksiyon tanımlayıcı “iş tanımı”
- Plan uygulama stratejisi tanımı, uygunluk kararları, plan formatı
- Kesinleşen planın yürürlüğe girmesi
- İzleme/denetleme ve gerekirse yeni plan

adımlar ya da aşamalar

- toprak ve su potansiyelinin belirlenmesi :

- ekolojik, hidrolojik, jeolojik, topoğrafik koşullar ve kullanım biçimlerine göre potansiyel tanımı, güçlü ve zayıf yönler
- bilgisayar tabanlı sistem, Coğrafi Bilgi Sistemi
- standartlara göre detaylı ve yarı detaylı toprak etütleri, haritalama, arazi sınıf tanımlamaları
- CBS göre su potansiyeli tanımı
- CBS göre mevcut kullanımın tanımı

adımlar ya da aşamalar

- kullanıcı sektör ve süreçlerin gelişimi ve talep tahmini

- ulusal kalkınma stratejileri ve plan alanına dönük gelişimler
- gıda güvenliği için tarımsal üretim doğrultusu
- tarım dışı kullanım talebinde, kamu yatırımları gelişim doğrultuları

adımlar ya da aşamalar

- arazi kullanımı talepleriyle-toprak su potansiyelinin eşleştirilmesi

- ön koşul -> varlık koruma-ekonomik gelişme birlikteliği
- oluşturulmuş “arazi birimleri” özellikleriyle, gelişme doğrultusunun “uygunluk ya da uyumsuzluk” örtüşme düzeyi
- en uygun kullanım için, olası kullanım taleplerini gözeterek alternatiflerin belirlenmesi
- arazi birimlerinin kullanım türleri açısından uygunluğu için, alternatiflerin tanımlanması
- arazi birim özellikleriyle kullanım türlerinin isteklerinin karşılaştırılması
- çok kriterli karar verme teknikleriyle rakip kullanımlar arası seçim yapılması
- en çok eşlenenden en az eşlenene doğru sıralama
- sürdürülebilirlik ve doğal denge için, özel çevre koruma alanları, sulak alanlar ve benzeri alanların korunması.

adımlar ya da aşamalar

- arazi kullanım planlarının yapılması:

- olanak ve kısıtlarıyla arazi niteliklerinin tanımı,
- mevcut kullanımların veri tabanı ve haritalarla açıklanması
- alternatif kullanımların tartışılmasından sonra, toprak koruma ve kalkınma amaçlarını ortaklaştıran ve eşleştiren nitelikte, en uygun kullanım kararlarının tablo ve verilerle ortaya koyulması,
- kararların kurullarca tartışılması, kesinleştirilmesi, Bakanlık ve Valiliklerce onaylanması
- kesinleşmiş planların ilan edilmesi ve girişimcilerin planlara uyma zorunluluklarının açıklanması

adımlar ya da aşamalar

- arazi kullanma planlarının uygulanması

- kullanım talebinde bulunanların planlara uyma zorunluluklarının ortaya koyulması,
- ortaya çıkacak kullanım talepleriyle ilgili olarak, her aşamada planların dikkate alınması,
- Bakanlık, valilikler ve il müdürlüklerinin plan yapılan yöre ve bölgelerde toplumu, kamu kuruluşlarını bilgilendirmesi, eğitim ve yayın etkinlikleri yapılması

adımlar ya da aşamalar

- arazi kullanım planlarının denetlenmesi:

- Kanuna göre kamu kuruluşlarınca, meslekçe sivil toplum kuruluşlarının katkılarıyla denetim yapılması
- valiliklerce plana uyum düzeylerinin incelenmesi, konuya ilişkin bilgi ve veri edinilmesi, gerekir ise yaptırım uygulanması
- plan uygulamalarının etkinlik düzeyinin ölçülmesi, çıkacak aksaklıkların tamamlanması,
- bilimsel ve teknik analizlere göre, gerekirse Kurullarca alternatif senaryoların oluşturulması ve plan değişikliği yapılması,
- plan uygulaması maliyetlerinin analiz edilmesi

• yetki tanımı

- plan yapımı uygulanması ve plana göre arazi kullanımının gerçekleştirilmesi sorumlulukları, ülke ölçeğinde Bakanlık, iller düzeyinde valilikler ve il müdürlüklerince üstlenilecektir.
- Bakanlık ve valilikler çalışmalarını doğrudan yapabilecekleri gibi, hizmet alımı yöntemiyle de yaptırabileceklerdir.

plan yönetim yapısı :

- planlar, Toprak Koruma Kurullarınca oluşturulacak, bilim ve uzmanlık birimlerinin değerlendirmelerine göre, Kurullarca karara bağlanacaktır.
- bu birimler “tarım, toprak, su, jeoloji, hidroloji, biyoloji, şehir ve bölge planlaması, çevre, ekonomi, sosyoloji, inşaat, peyzaj, hukuk, iklim, orman” ve diğer konularda mesleki eğitime ve/veya uzmanlığına sahip kişilerden oluşturulacaktır.